

11 клас

(максімальны бал 45)

Заданне 1. Запішыце ў транскрыпцыі, як вымаўляецца прыназоўнік *пад* у наступных словазлучэннях.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны запіс у транскрыпцыі).

Словазлучэнне	Вымаўленне прыназоўніка <i>пад</i>
1) закаціўся пад стол	[]
2) пад цёплай коўдрай	[]
3) пад чырвонай хусткай	[]
4) пад жоўтым капелюшом	[]
5) схваў пад цаглянай	[]

Заданне 2. Перакладзіце на беларускую мову словазлучэнні з рускім словам *речь*.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за адзін з дакладна прыведзеных адпаведнікаў).

Словазлучэнні на рускай мове	Адпаведнікі словазлучэнняў на беларускай мове
1) культура речи	
2) органы речи	
3) речевые ошибки	
4) исследование процесса речи	
5) речь на собрании	

Заданне 3. Падкрэсліце ў кожным радзе слова(ы) з арфаграфічнымі памылкамі.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожнае падкрэсленае слова з арфаграфічнай памылкай).

- 1) д'ябал, між'ярусны, Пракоф'еў, бар'ер, інъекцыя;
- 2) энтузіазм, спецыяльны, меліярацыя, дыалект, асацыяцыя;
- 3) радыёантэна, восьмігадовы, саракагоддзе, водасховішча.

Заданне 4. Падкрэсліце словы, у якіх адсутнічае прыстаўка.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожнае падкрэсленае слова, у якім адсутнічае прыстаўка).

Агарод, агурок, агучваць, адкладваць, адліга, адцяць, адчуваць, ажыць, ажына, азімыя.

Заданне 5. Запішыце фразеалагізмы з кампанентам *вечер*, якім адпавядаюць наступныя лексічныя значэнні.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал – за кожны правільна ўказаны фразеалагізм).

Значэнне фразеалагізма	Фразеалагізм
1) 'у каго-небудзь няма грошай'	
2) 'хто-небудзь вельмі легкадумны, несур'ёзны'	
3) 'назад не вернеш, не знойдзеш каго-небудзь; пра безнадзейныя пошукі каго-небудзь'	
4) 'рабіць што-небудзь сабе на шкоду'	

Заданне 6. Пастаўце дзеясловы ў форме загоднага ладу адзіночнага і множнага ліку.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 бала – за кожную правільную форму).

Уз о р: спаць – спі, спіце.

Незначальная форма дзеясловаў	Загадная форма дзеясловаў	
	Адзіночны лік	Множны лік
1) дбаць		
2) слаць		
3) віць		
4) заходзіць		
5) усаджвацца		

Заданне 7. Улічваючы граматычныя характарыстыкі часцін мовы, падкрэсліце “чацвёртае лішняе” ў кожным радзе слоў.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал – за кожнае правільна падкрэсленае слова).

- 1) Тарнада, сірока, івасі, пенальці;
- 2) дажджлівы, сакавіты, буланы, вяртлявы;
- 3) сам, ніхто, кожны, мой;
- 4) сустракацца, абувацца, цалавацца, абдымацца;

Заданне 8. Запоўніце пропускі ў наступных выказваннях.

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 бал – за кожнае правільна адноўленае слова).

1) _____ – творы старажытнай літаратуры, у якіх запіс дакладных звестак пра пэўныя падзеі, сведкам якіх быў летапісец, спалучаўся з літаратурна апрацаванымі паданнямі пра падзеі ранейшыя, мінулыя.

2) Шматзначны вобраз, від іншасказання, які асноўваецца на падабенстве ці агульнасці прадметаў, з’яў і заключаецца ва ўмоўным абазначэнні сутнасці якой-небудзь з’явы, у літаратуры называецца _____.

3) _____ – урачысты, узнёслы верш у гонар нейкай з’явы, падзеі ці асобы.

Заданне 9. Па фактах біяграфіі, творах, некаторых характарыстыках “пазнайце” пісьменніка. Устанавіце адпаведнасць і запішыце адказ у форме “лічба – літара” (напрыклад, 6Е).

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 бал – за кожную правільна ўстаноўленую адпаведнасць).

1. Сын беззямельнага арандатара, затым – сам дробны арандатар, чорнарабочы бровара, бібліятэкар, супрацоўнік, а пасля і рэдактар адной з першых легальных беларускіх газет.	А. Алесь Бачыла
2. У Адэсе прайшло яго “першае маленства”. На пятым годзе жыцця апынуўся ў Беларусі, у вёсцы Загора. Гэта “другое маленства”, што ўвайшло ў памяць і ўразіла багаццем прыроды, яркасцю і арыгінальнасцю беларускіх народных святаў, звычайў, прыгажосцю роднай мовы.	Б. Кандрат Крапіва
3. Толькі ў 1911 г., пасля заканчэння ніжагародскай гімназіі, лёс падараваў яму першую свядомую сустрэчу з роднай Беларуссю.	В. Янка Брыль
4. Майстар байкі, непераўзыходны сатырык у паэзіі, прозе, драматургіі; яго слова ў навуцы таксама было важкім і значным, асабліва для свайго часу.	Г. Янка Купала
5. Стварыў “энцыклапедыю сялянскага жыцця”.	Д. Якуб Колас

6. Сюжэтносьць верша, напеўнасьць радка далі магчымасьць многія яго вершы пакласці на музыку (“Радзіма мая дарагая” і інш.). На беларускую мову перакладаў творы рускіх, украінскіх, латышскіх паэтаў, “Залаты ключык, або Прыгоды Бураціна” А. Талстога і інш.

Е. Максім
Багдановіч

Заданне 10. Вызначце вершаваны памер прыведзеных ніжэй радкоў. Назавіце аўтара і літаратурны твор, з якога ўзяты гэтыя радкі.

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 бал – за кожны правільны адказ).

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчуцца явар з калінаю
Ў сумнай даліне над ярам.

Аўтар твора:

Назва твора:

Вершаваны памер твора:

11 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Аднавіце і запішыце літаратурныя формы слоў, якія ў дыялектным маўленні змяніліся пад уплывам узаемнай перастаноўкі гукаў у межах аднаго слова (метатэзы).

Максімальная колькасць балаў – 5

<i>сыродаўка</i>	
<i>жараванак</i>	
<i>жорваны</i>	
<i>ганавіцы</i>	
<i>праківа</i>	

Заданне 2. Устанавіце адпаведнасць паміж запазычанымі словамі і іх беларускімі адпаведнікамі, прыведзенымі ў “Беларуска-расійскім слоўніку” М. Байкова і С. Некрашэвіча (1925 г.). Адказ запішыце ў форме літарна-лічбавага спалучэння.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Запычаныя словы	Адпаведнікі да запазычанняў са слоўніка М. Байкова і С. Некрашэвіча
<i>А. індэкс</i>	1. змеснік
<i>Б. апельсін</i>	2. дзівота
<i>В. лібрэта</i>	3. абеліск
<i>Г. вастраслуп</i>	4. азначнік
	5. аранжык
Літарна-лічбавая адпаведнасць:	

Заданне 3. Утварыце і запішыце ў табліцу новыя словы, замяніўшы паняцці, змешчаныя ў дужках, іншамоўнымі адпаведнікамі грэчаскага паходжання.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Сэнсавая прымета слова	Агульны кампанент	Слова з адпаведным значэннем
1) <i>‘адзінка даўжыні, роўная 1000 метраў’</i>	+ метр	кіла мётр
2) <i>‘велічыня, якая характарызуе стан сістэмы’</i>	+ метр	
3) <i>‘прыбор для вымярэння хуткасці вярчэння’</i>	+ метр	
4) <i>‘вугламерны інструмент’</i>	+ метр	
5) <i>‘прыбор для вымярэння якасці малака’</i>	+ метр	
6) <i>‘прыбор для вызначэння тэмпературы і вільготнасці паветра’</i>	+ метр	
7) <i>‘прыбор для вымярэння энергіі выпраменьвання’</i>	+ метр	

Заданне 4. Запішыце назоўнікі ў прапанаваных формах.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Назоўны склон, адз. лік	Родны склон, адз. лік	Родны склон, множны лік
-------------------------	-----------------------	-------------------------

выхавацелька		
шасцярня		
грэбень		
рагавень		
свердзел		

Заданне 5. Запоўніце табліцу, аднавіўшы адносіны паміж фразеалагізмамі і іх значэннем.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Фразеалагічны адпаведнік	Значэнне фразеалагічнай адзінкі
	‘драмаць седзячы’
Калі з роду баравік, то лезь, браце, у кошык.	
	‘вельмі даўно’
Ні села ні пала	
	‘невядома калі; ніколі’

Заданне 6. Назавіце спосаб утварэння прыведзеных слоў. Запішыце ўласныя прыклады, якія адпавядаюць вызначанай папярэдне словаўтваральнай мадэлі.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Слова для аналізу	Спосаб словаўтварэння	Уласны прыклад па вызначанай мадэлі
знешне		
знізу		
зноў		
змястоўна		

Заданне 7. Назавіце, што стварае эфект камічнасці ў прыведзеным ніжэй беларускім анекдоте. Адкаж растлумачце.

Максімальная колькасць балаў – 4 (2 балы – за вызначэнне, 2 балы – за тлумачэнне).

Была ў аднаго гаспадара жонка, вялікая гультайка. Надыйшло лета, паслаў яе мужык жыта жаць. Яна-то пайшла, нажала адзін сноп, паставіла, легла ў цяньку і давай спаць. Спала, спала, аж пакуль слонка зайшло. Увечары прыходзіць дахаты, дык мужык пытае:

– А што, колькі ж нажала?

А яна:

– Стоі сноп!

Давай мужык выхваляць на вёсцы жонку:

– Аго, – кажа, – мая жонка работніца: сто і адзін сноп нажала!

І так гэта было тыдзень. Наняў мужык нешта з дзесяць фурманак гэтыя снапы вазіць. Прыязджае – стаіць сноп, а жонка выцягнулася каля яго і спіць...

Эфект камічнасці заснаваны на

Заданне 8. Вызначце, што характарызуе развіццё беларускай літаратуры першай трэці XX стагоддзя:

Максімальная колькасць балаў – 3.

- а) актывізацыя літаратурна-грамадскага руху і ўздым культурнага будаўніцтва
- б) асаблівая ўвага да рэлігійных каштоўнасцяў
- в) развіццё забаўляльных сцэнічных жанраў – камедыі і вадэвіляў, у выніку чаго былі заснаваныя літаратурныя аб'яднанні “Маладняк”, “Польмя”, “Узвышша”
- г) вялікая колькасць перыядычных мультымедычных літаратурных выданняў
- д) пераемнасць у развіцці літаратуры з традыцыямі “Нашай Нівы”
- е) творчы канфлікт паміж маладзейшым пакаленнем літаратараў і пісьменнікамі-класікамі часоў Антычнасці
- ж) паралельнае існаванне літаратуры Савецкай Беларусі і Заходняй Беларусі.

Заданне 9. Вызначце ідэяна-мастацкую адметнасць творчасці Максіма

Гарэцкага:

Максімальная колькасць балаў – 6.

- а) далейшае пашырэнне гуманістычных ідэй Асветніцтва і Рэнэсансу;
- б) тэма вернасці роднай зямлі, служэння інтэлігенцыі народу;
- в) дакладнае наследаванне традыцыям вуснай народнай творчасці;
- г) глыбокі псіхалагізм, імкненне знайсці “першапрычыну ўсякае істоты”;
- д) гуманістычная канцэпцыя пісьменніка, адпаведная мастацкай сістэме рамантызму;
- е) рэалістычная праўдзівасць адлюстравання народнага жыцця;
- ж) па-мастацку рэалістычная праўда пра другую сусветную вайну, выкрыццё яе антычалавечай сутнасці.

Заданне 10. Устаўце прапушчаныя словы. Назавіце аўтара (псеўданім, сапраўднае імя), твор.

Максімальная колькасць балаў – 6

З легендаў і казак былых пакаленняў,
 З калосся цяжкага жытоў і пшаніц,
 З сузор'яў і сонечных цёплых праменняў,
 З _____ зьянення бурлівых крыніц.
 З птушынага шчэбету, шуму дубровы,
 І з гора, і з радасці, і з усяго
 Таго, што лягло назаўсёды ў аснову
 Святыні народа, _____ яго, –
 Ты выткана, дзіўная родная мова.
 Няма на зямлі таго шчасця і гора,
 Якога б ты нам перадаць не магла.
 Няма такіх _____, глыбокага мора
 І гор, праз якія б ты не правяла
 Мяне на радзіму...
